

Capitolul I

CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA DREPTULUI INTERNĂȚIONAL PRIVAT

1. Noțiunea dreptului internațional privat

1.1. Raporturile cu element de extraneitate

Dezvoltarea relațiilor internaționale este condiționată de existența unei reglementări care să asigure ordinea juridică. Amplificarea și diversificarea relațiilor internaționale, în spiritul principiilor generale ale dreptului, contribuie la realizarea unui climat de înțelegere între persoanele fizice și juridice din diferite state.

Activitățile desfășurate în cadrul relațiilor internaționale se exprimă într-un număr de raporturi juridice. Prin intermediul lor se concretizează legăturile de natură diversă care intervin între participanții la viața internațională.

Aceste raporturi juridice prezintă unul sau mai multe elemente care se află în străinătate ori sub imperiul unor legi străine (de exemplu, un contract se încheie cu un partener dintr-o țară străină, obiectul actului juridic se găsește în străinătate sau o societate străină își desfășoară activitatea în țara noastră¹). Tot astfel, raporturile de familie, de succesiune ori rezultând din cauzarea de prejudicii pot cuprinde un element distinct.

Existența unor asemenea elemente deosebite sau specifice determină ca raporturile juridice să vină în contact cu mai multe sisteme de drept. Prin raportare la țara sau legea forului, elementele incidente sunt străine sau de extraneitate². În mod corespunzător, raporturile juridice cu element de extraneitate vor aparține dreptului internațional privat.

Subiectele raporturilor juridice cu element de extraneitate pot fi persoane fizice și persoane juridice.

Titular de drepturi și obligații internaționale, statul acționează ca putere suverană. Dimpotrivă, în situațiile în care poziția părților este de egalitate juridică, statul are și calitatea de subiect de drept privat. Acționând *iure gestionis*, statul participă nemijlocit la raporturile de drept internațional privat³.

¹ Pentru alte exemple, a se vedea: I.P. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Proarcadia, București, 1993, p. 12 și urm.; T.R. Popescu, *Drept internațional privat*, Ed. Romfel, București, 1994, p. 6 și urm.; M.V. Jakotă, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1997, p. 5 și urm.; H. Batiffol, P. Lagarde, *Droit international privé*, tome I, LGDJ, Paris, 1993, p. 3 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *Droit international privé*, 5e éd., Dalloz, Paris, 1996, p. 3 și urm.

² Unii autori folosesc și denumirea de „element internațional”.

³ A se vedea Y. Eminescu și colectiv, *Subiectele colective de drept în România*, Ed. Academiei Române, București, 1981, p. 51 și urm.; I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 69 și urm.

În mod tradițional, raporturile cu element de extraneitate cuprinse în domeniul disciplinei sunt raporturi de drept privat. Noțiunea de *raporturi de drept privat* este folosită într-o accepțiune proprie¹.

1.2. Elementul de extraneitate

Spre deosebire de celelalte raporturi din dreptul intern, relațiile cu element de extraneitate se caracterizează prin prezența elementului de extraneitate. Prin semnificația sa, elementul de extraneitate constituie un criteriu esențial pentru existența raporturilor de drept internațional privat².

Elementul de extraneitate reprezintă o împrejurare de fapt datorită căreia un raport juridic are legătură cu mai multe sisteme de drept³.

Într-un raport juridic pot figura unul sau mai multe elemente de extraneitate. Corespunzător situației concrete, elementul de extraneitate poate determina aplicarea normelor materiale interne ori uniforme sau nașterea conflictului de legi.

În conformitate cu teoria generală a dreptului, elementul de extraneitate nu este un element al raportului juridic, alături de subiecte, conținut și obiect⁴. Dar elementul de extraneitate poate fi cuprins uneori în însăși structura raportului juridic (de exemplu, subiectele raportului juridic sunt persoane străine, elementele de fapt prin care se materializează drepturile și obligațiile părților se află în altă țară sau obiectul raportului juridic este situat în străinătate).

Potrivit unei susțineri diferite, se consideră că raportul juridic de drept internațional privat are o structură diferită de cea a raportului juridic (generic) în sensul teoriei generale a dreptului, deoarece elementul de extraneitate este absorbit sau integrat de unul dintre elementele raportului juridic. Dacă acest element de extraneitate (una dintre părți este cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină) nu ar fi absorbit în structura raportului juridic, nu am mai fi în prezența unui raport de drept internațional privat⁵.

Elementul de extraneitate poate consta în diferite împrejurări, care sunt relevante pentru normele de drept internațional privat. Considerarea elementului de extraneitate este determinată de către fiecare sistem de drept.

În raporturile juridice pot constitui elemente de extraneitate următoarele împrejurări: cetățenia sau naționalitatea unei țări străine și, în unele sisteme de drept,

¹ A se vedea *infra*, pct. 2.

² A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 13 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 8.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; I. Macovei, *Dreptul internațional privat*, Ed. Ars Longa, Iași, 1999, p. 10 și urm.; D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat. Tratat*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 15 și urm.

³ Pentru alte definiții, a se vedea: D.-Al. Sitaru, *Drept internațional privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 1; O. Ungureanu, C. Jugastru, A. Circa, *Manual de drept internațional privat*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 4; A. Fuerea, *Drept internațional privat*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 23; I. Chelaru, Gh. Gheorghiu, *Drept internațional privat*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 2.

⁴ În această privință, a se vedea: M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului*, vol. II, Ed. Librăriei Soccec, București, 1930, p. 288 și urm.; I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993, p. 69 și urm.

⁵ A se vedea T. Prescure, C.N. Savu, *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 24 și urm.

apartenența confesională; reședința obișnuită, domiciliul sau sediul părților în străinătate; locul unde se găsește fondul de comerț sau centrul economic; bunul mobil sau imobil care este situat în străinătate ori se află sub incidența unei legi străine; locul încheierii actului juridic; locul executării actului sau al prestației caracteristice; locul producerii faptului cauzator de prejudicii; locul unde apare prejudiciul, locul nașterii sau decesului unei persoane; locul judecării litigiului¹.

În unele situații, elementul de fapt poate fi și subiectiv. Părțile au posibilitatea, prin voința lor, de a supune raportul juridic unei legi străine.

Datorită prezenței elementului de extraneitate, raportul juridic se află într-o situație deosebită. El devine un raport de drept internațional privat, care pune problema legii aplicabile².

1.3. Definirea și domeniul dreptului internațional privat

Raporturile cu element de extraneitate implică un număr de probleme. Configurate de specificul materiei, ele se referă la următoarele:

- determinarea autorității sau instanței competente să instrumenteze ori să judece;

- indicarea regulilor de procedură aplicabile;
- precizarea legii de fond care se va aplica situației juridice;
- stabilirea efectelor produse de hotărârile autorităților străine.

Aceste probleme țin de conflictul de legi și conflictul de jurisdicție, iar soluționarea lor impune luarea în considerare a condiției juridice a străinului, persoană fizică sau juridică. În determinarea legii competente, conflictul de jurisdicție este prealabil conflictului de legi. Tot conflictul de legi poate pune în discuție calificarea, retrimiteră, ordinea publică, fraudă de lege și aplicarea legii proprii sau a legii străine.

Din domeniul dreptului internațional privat fac parte conflictul de legi, conflictul de jurisdicție și condiția juridică a străinului. Pe lângă aceste materii, prin prisma obiectului de studiu al dreptului internațional privat, interesează și problema cetățeniei. În acest cadru, preocuparea esențială a dreptului internațional privat o formează conflictul de legi.

• *Conflictele de legi*

Conflictul de legi presupune situația în care un raport cu element de extraneitate este susceptibil de a fi supus unor sisteme de drept diferite. Apariția unui conflict de legi este determinată de deosebirile de reglementare între legislațiile statelor³.

Existența conflictului de legi este admisă numai în raporturile de drept internațional privat. Dintre legile în prezență, norma conflictuală va indica legea aplicabilă în cauză.

¹ A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 15 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 7 și urm.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 5 și urm.; G.C. Cheshire, *Private International Law*, London, 1965, p. 5 și urm.; R.H. Graveson, *Conflict of Laws. Private International Law*, London, 1974, p. 62 și urm.

² În acest sens, a se vedea M.V. Jakotă, *op. cit.*, p. 13.

³ A se vedea *infra*, cap. IV, pct. 1.

Potrivit unei concepții restrictive, conflictul de legi formează obiectul exclusiv al dreptului internațional privat. În justificarea limitării dreptului internațional privat se invocă următoarele argumente: conflictele de legi sunt reglementate prin norme care au fost elaborate, în principal, pe cale jurisprudențială; normele prin care se rezolvă conflictele de legi sunt de trimitere, aplicându-se indirect raporturilor cu element de extraneitate; soluționarea conflictelor de legi presupune anumite criterii care să determine sfera de aplicare în spațiu a legilor în prezență; crearea drepturilor subiective fiind distinctă de invocarea drepturilor dobândite, intervenția ordinii publice implică efecte distincte; normele care în mod obișnuit desemnează legea aplicabilă se deosebesc de normele care în situații excepționale înlătură aplicarea legii străine.

În mod cert, materia conflictelor de legi constituie principalul domeniu al dreptului internațional privat. Dar, în cadrul acestei discipline, există instituții diferite, cu similitudini și conexiuni importante, care contribuie la îndeplinirea funcțiilor dreptului internațional privat¹.

- *Conflictele de jurisdicție*

Conflictul de jurisdicție înseamnă situația în care un litigiu de drept internațional privat este susceptibil de a fi soluționat de instanțele din mai multe țări. Problemele de natură procesuală privesc competența jurisdicțională în dreptul internațional privat, procedura aplicabilă în litigiul privind un raport juridic cu element de extraneitate și efectele hotărârilor judecătorești și arbitrale străine².

Pentru a soluționa un conflict de jurisdicție, instanța sesizată trebuie să se pronunțe asupra propriei sale competențe. Normele prin care se soluționează conflictul de jurisdicție sunt materiale, aplicându-se nemijlocit raportului juridic, și aparțin instanței sesizate.

Între conflictul de legi și conflictul de jurisdicție intervine o anumită interdependență.

Datorită ordinii în care se soluționează, conflictul de jurisdicție are un caracter prealabil și influențează conflictul de legi. Legea aplicabilă poate fi diferită în funcție de instanța sesizată. Dar instanța competentă nu este ținută să aplice, în toate cazurile, propria sa lege. Aplicarea invariabilă a legii forului ar atrage dispariția conflictului de legi.

În situația inversă, influența conflictului de legi implică unele dificultăți, întrucât conflictul de jurisdicție este soluționat. Modul de rezolvare va depinde de poziția instanței. Pentru evitarea complicațiilor, instanțele aleg uneori altă soluție, invocând propria necompetență. Asemenea probleme au fost relevate în materia divorțurilor profesionale și a proceselor dintre străini³.

- *Condiția juridică a străinului*

Condiția juridică a străinului reprezintă totalitatea normelor juridice prin care se determină drepturile și obligațiile pe care le poate avea un străin, persoană fizică

¹ A se vedea: Y. Loussouan, P. Bourel, *op. cit.*, p. 5 și urm.; O. Ungureanu, C. Jugastru, A. Circa, *op. cit.*, p. 37 și urm.; S. Deleanu, *Drept internațional privat. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 14 și urm.

² A se vedea *infra*, titlul IV, cap. I, pct. 1-4.

³ A se vedea: Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 8 și urm.; D.A. Popescu, M. Harosa, *Drept internațional privat. Tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 59 și urm.

sau juridică. Actele și faptele juridice ale străinului fiind supuse legii statului pe teritoriul căruia se găsește, condiția juridică a străinului privește capacitatea de folosință¹.

Reglementată exclusiv de normele materiale ale forului, condiția juridică a străinului nu se confundă cu starea și capacitatea străinului, care este guvernată de *lex personalis*. Totuși, datorită legăturii existente, condiția juridică a străinului nu poate fi desprinsă de conflictul de legi și nici de procedura de drept internațional privat.

Condiția juridică a străinului constituie o premisă a conflictului de legi, care justifică apartenența instituției la dreptul internațional privat. Conflictul de legi nu poate exista decât în măsura în care se recunoaște străinului folosința unui drept.

În literatura de specialitate s-a exprimat și ideea că problema condiției juridice a străinului nu face parte din domeniul dreptului internațional privat, a cărui substanță o formează conflictele de legi. Legăturile existente nu sunt atât de strânse încât studiul conflictelor de legi să depindă de cel al condiției juridice a străinului².

• Cetățenia

Cetățenia cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează legătura politico-juridică dintre o persoană fizică și un stat. În calitate de cetățean, persoana fizică este titularul anumitor drepturi și obligații specifice, care formează statutul său juridic. Raporturile care se stabilesc exprimă apartenența persoanei fizice la un anumit stat³.

Împrejurarea că cetățenia este un punct de legătură pentru unele norme conflictuale nu explică includerea instituției în dreptul internațional privat⁴. Cu toate că prezintă unele conexiuni cu statutul juridic al străinilor, instituția cetățeniei face parte, în mod normal, din domeniul dreptului public⁵.

Unii autori consideră totuși că știința dreptului internațional privat este în măsură să asigure un studiu unitar al unor norme, care pot fi analizate și în alte ramuri de drept. Astfel, normele privind regimul juridic al cetățeniei române se includ în cadrul condiției juridice a străinului în România, dar numai în măsura în care sunt considerate prin prisma drepturilor și obligațiilor străinilor⁶.

¹ A se vedea *infra*, titlul II, cap. I, pct. 1.2.

² În acest sens, a se vedea T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 36.

³ A se vedea: P. Negulescu, *Curs de drept constituțional român*, București, 1924, p. 73; Șt. Deaconu, *Cetățenia în dreptul românesc*, în I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Gh. Iancu, Șt. Deaconu, M.H. Cuc, *Cetățenia europeană*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 53 și urm.; I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale în dreptul român și în dreptul comparat*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 349.

⁴ Pentru studierea cetățeniei în cadrul dreptului internațional privat, a se vedea: H. Batiffol, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 5 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 13 și urm.; R.H. Graveson, *op. cit.*, p. 185 și urm.; P. Mayer, V. Heuzé, *Droit international privé*, 10e éd., Montchrestien, Paris, 2010, p. 651 și urm.

⁵ A se vedea: I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 32; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 36; I. Macovei, *Drept internațional privat*, Ed. Ars Longa, Iași, 2001, p. 12; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 45.

⁶ A se vedea: D.-Al. Sitaru, *op. cit.*, 2013, p. 27; T. Prescure, C.N. Savu, *op. cit.*, p. 23; I. Chelaru, Gh. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 10 și urm.; D. Lupașcu, D. Ungureanu, *Drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 35; S. Deleanu, *op. cit.*, p. 24 și urm.

În conformitate cu domeniul de aplicare, dreptul internațional privat reprezintă ansamblul normelor care reglementează raporturile cu element de extraneitate, indicând autoritatea competentă și legea aplicabilă¹.

2. Obiectul dreptului internațional privat

Obiectul dreptului internațional privat este constituit din raporturile de drept privat cu element de extraneitate. De altfel, conflictele de legi pot să apară doar în raporturile de drept internațional privat.

În accepțiunea Codului civil român din 2009, prin textul art. 8 se stabilește principiul extraterritorialității legii civile. Aspectul internațional al aplicării legii civile constă în posibilitatea apariției unor conflicte de legi în spațiu. Pentru determinarea legii aplicabile, se va ține seama de normele de drept internațional privat cuprinse în Cartea a VII-a din Codul civil.

Prin specificul său, dreptul internațional privat reglementează numai anumite raporturi cu element de extraneitate. Această concepție tradițională este menținută și de dispozițiile Codului civil din 2009². Potrivit alin. (2) al art. 2.557, obiectul disciplinei îl formează raporturile civile, comerciale, precum și alte raporturi de drept privat cu element de extraneitate.

Cu toate că sfera raporturilor de drept internațional privat apare ca fiind restrânsă, enumerarea are un caracter enunțiativ. În obiectul dreptului internațional privat se includ și raporturile de familie, de muncă³, de transporturi, de proprietate intelectuală, de procedură civilă, precum și alte raporturi conexe cu ele.

Raporturile cu element de extraneitate implică un conflict de legi, care pune problema domeniului de aplicare a legilor concurente. Incluzerea în obiectul dreptului internațional privat a unor raporturi juridice din domenii diferite se explică prin posibilitatea aplicării dreptului străin.

Poziția de egalitate juridică a părților presupune egalitatea sistemelor de drept de care aparțin, permițând aplicarea uneia dintre legile în prezență. În cauzele cu element de extraneitate, competența legislativă se poate distinge de competența judecătorească.

Structura specifică a dreptului internațional privat configurată de relațiile cu element de extraneitate are o fundamentare istorică.

Începând cu secolul al XII-lea, conflictele de legi existente în practica instanțelor au fost studiate de către romaniști sau civilști. În cazuri concrete, ei și-au pus problema domeniului de aplicare în spațiu a legii proprii în raport cu legea străină. Elementele necesare pentru elaborarea unei teorii a soluționării conflictelor de legi au fost preluate din dreptul civil.

¹ Pentru alte definiții, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de drept internațional privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 35; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 15; N. Diaconu, *Drept internațional privat*, ed. a 6-a, Ed. Universitară, București, 2013, p. 16 și urm.; B.M.C. Predescu, *Drept internațional privat. Partea generală*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 15 și urm.

² A se vedea *infra*, cap. VI, pct. 2.

³ Unele ramuri ale dreptului au o natură juridică mixtă, cum ar fi dreptul muncii, în care există raporturi de drept privat, dar și de drept public.

În secolul al XIX-lea, dreptul internațional privat s-a desprins de dreptul civil, devenind o disciplină autonomă. Dar sistemul inițial de soluționare a conflictelor între legi civile, de familie și de procedură civilă a fost menținut.

Analiza raporturilor cu element de extraneitate din aceste domenii relevă că nu se justifică existența unor ramuri conflictuale distincte. Principiile comune de reglementare și tehnica identică impun o reglementare comună pentru toate relațiile de drept privat cu element de extraneitate¹.

Datorită evoluției dreptului internațional privat, unii autori au ridicat problema extinderii relațiilor care ar putea forma obiectul de reglementare al disciplinei². Prin considerarea regulilor dreptului public în relațiile internaționale ar fi posibil ca legea străină să se aplice și în alte domenii decât cele cunoscute (de exemplu, în raporturile de drept financiar și de drept penal, instanțele nu aplică întotdeauna legea lor proprie).

Majoritatea autorilor sunt de părere că raporturile de drept public nu pot genera conflicte de legi, deoarece este exclusă posibilitatea aplicării legii străine³. Poziția părților fiind de subordonare juridică, statul acționează în temeiul autorității sale, ca titular al suveranității (*iure imperii*).

Dacă raporturile de drept public conțin totuși elemente de extraneitate⁴, prezența lor nu are nicio semnificație juridică. În aceste cazuri, instanța va aplica numai legea proprie, singura competentă în cauză.

În privința raporturilor de drept penal cu element de extraneitate, cerința dublei incriminări impune aplicarea de către instanța română a legii penale străine. Dar legea străină este luată în considerare doar ca o condiție a aplicării legii române⁵.

În materia dreptului administrativ, financiar, penal ori procesual penal, competența legislativă coincide cu cea judecătorească. *Lex fori* fiind și *lex causae*, nu pot exista conflicte de legi. Dacă legea forului nu este aplicabilă, instanța se va declara incompetentă.

Cu toate acestea, prezența elementul de extraneitate determină o problemă specială. Norma internă de drept material aplicabilă în cauză nu poate fi inclusă în conflictul de legi, întrucât nu permite o opțiune între două legi. Situația cu element de extraneitate se rezolvă fără intervenția unei norme conflictuale.

În ramurile de drept public interesează aplicarea legii în spațiu, și nu conflictul de legi. Dar corelațiile care pot interveni impun soluționarea chestiunilor prealabile⁶.

¹ În acest sens, a se vedea I.P. Filipescu, M. Jacotă, *Drept internațional privat*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968, p. 10.

² A se vedea: P. Francescakis, *Y a-t-il du nouveau en matière d'ordre public?*, în *Travaux du Comité français de droit international privé*, 1966-1969, Paris, 1971, p. 164 și urm.; Fr. Rigaux, *Droit international privé*, tome I, Bruxelles, 1987, p. 34 și urm.; M. Jacotă, *Drept internațional privat*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 15 și urm.

³ A se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 24 și urm.; T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 15 și urm.; I. Macovei, *Drept internațional privat, în reglementarea Noului Cod civil și de procedură civilă*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 9; D.-Al. Sitaru, *op. cit.*, 2013, p. 5 și urm.; D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 126 și urm.; H. Batiffol, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 301 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 105 și urm.

⁴ De exemplu, statul străin este parte în raportul juridic, persoana care a săvârșit infracțiunea este străină sau obiectul lezat se găsește în altă țară.

⁵ A se vedea și *infra*, titlul II, cap. VI, pct. 1.

⁶ A se vedea *infra*, cap. II, pct. 2.

Conflictele de legi nu sunt compatibile cu raporturile de drept public. Totuși, unele aspecte ce au legătură cu aceste raporturi, fiind de drept privat, pot determina conflicte de legi, care se vor soluționa de către autoritatea competentă.

3. Metoda de reglementare în dreptul internațional privat

Relațiile cu element de extraneitate pot fi reglementate prin intermediul normelor conflictuale sau al normelor materiale. Corespunzător specificului materiei, în dreptul internațional privat se utilizează metoda normelor conflictuale, precum și metoda normelor materiale. La rândul ei, metoda conflictualistă prezintă două variante: metoda normelor de aplicație imediată și metoda *proper law*.

3.1. Metoda normelor conflictuale

Normele conflictuale indică legea competentă cu privire la un raport cu element de extraneitate. Legea desemnată a se aplica poate fi legea forului sau o lege străină. Dar normele conflictuale soluționează numai conflictul de legi, fără a conține o reglementare a situației cu element de extraneitate.

În funcție de izvorul lor, normele conflictuale pot fi interne ori uniforme.

Majoritatea normelor conflictuale sunt interne, având un caracter național (de exemplu, normele conflictuale consacrate de Cartea a VII-a a Codului civil român din 2009). Cu toate că sunt proprii fiecărui sistem de drept intern, normele conflictuale pot fi identice pentru mai multe țări, cum ar fi regula *locus regit actum* sau *lex rei sitae*. Normele conflictuale interne formează dreptul comun al materiei.

Pentru a se asigura stabilitatea raporturilor juridice, statele, începând cu secolul al XIX-lea, au stabilit norme conflictuale uniforme sau unificate. Adoptarea normelor uniforme s-a realizat prin intermediul convențiilor internaționale (de exemplu, normele conflictuale cuprinse în tratatele și convențiile de asistență juridică¹).

Metoda folosirii normelor conflictuale este rațională și acceptabilă. Cerințele vieții sociale impun ca fiecare categorie de raporturi juridice să beneficieze de legea cea mai favorabilă sau cea mai indicată a se aplica. Particularitățile raportului cu element de extraneitate determină cu necesitate existența unei reglementări speciale.

Alegerea unei anumite legi dintre cele care se află în conflict implică inconveniente practice și, mai ales, incertitudini asupra soluției pronunțate. Principalele obiecții invocate constau în următoarele: complexitatea procedurii creează dificultăți în aplicare, care sunt accentuate de împrejurarea că diferența între normele de fond și normele de formă este distinctă de la o legislație la alta; normele conflictuale fiind elaborate pe cale legislativă, dar și jurisprudențială, aplicarea lor depinde de poziția instanței; soluția în cauză poate fi cunoscută numai după determinarea legii competente; aplicarea unei legi interne face abstracție de specificul raportului cu element de extraneitate².

¹ A se vedea *infra*, cap. VI, pct. 4.1.2.1.

² A se vedea: V. Hecke, *Principes et méthode solution des conflits de lois*, în Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de la Haye nr. 125, 1969, p. 399 și urm.; B. Goldman, *Frontières*

Cu toate dificultățile și incertitudinile conflictelor de legi, metoda conflictualistă este preferată. Prin aplicarea legii ce are cea mai mare legătură cu situația conflictuală, această metodă permite o reglementare corespunzătoare a raporturilor cu element de extraneitate.

3.2. Metoda normelor materiale

Normele materiale sau substanțiale se aplică nemijlocit relației cu element de extraneitate. Reglementarea directă, prin norme substanțiale, prezintă o pondere importantă și conferă raporturilor juridice o reală certitudine.

La rândul lor, normele materiale se împart în două categorii, fiind interne și uniforme.

Normele materiale interne au caracter teritorial. Ele exclud, în principiu, aplicarea legii străine [de exemplu, norma de drept material prevăzută de art. 2.571 alin. (3) C. civ. stabilește că prin sediu real se înțelege locul unde se află centrul principal de conducere și de gestiune a activității statutare, chiar dacă hotărârile organului respectiv sunt adoptate potrivit directivelor transmise de acționari sau asociați din alte state].

Normele materiale uniforme se elaborează pe calea convențiilor internaționale. Pentru raporturile cu element de extraneitate, normele materiale uniforme constituie un drept comun special.

După natura lor, normele materiale pot fi de drept civil, comercial, administrativ, financiar, penal (de exemplu, dispozițiile de drept material privind condiția juridică a străinului persoană fizică sau juridică¹).

Aplicarea normelor materiale poate să depindă sau nu de o normă conflictuală.

În unele situații, normele materiale se aplică raporturilor juridice în temeiul unei norme conflictuale (de exemplu, Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri din 1980 stabilește normele materiale aplicabile între părțile contractante care au sediul pe teritoriul unor state diferite). Normele materiale fiind aplicabile numai raporturilor cu element de extraneitate, domeniul lor de acțiune se determină printr-o normă conflictuală.

În alte situații, normele materiale se aplică direct raporturilor juridice, fără a fi necesară o normă conflictuală (de exemplu, Convenția de la Geneva din 1930, cuprinzând Legea uniformă asupra cambiei și biletului la ordin, prin care părțile contractante se obligau să introducă în legislația lor internă dispozițiile reglementării uniforme). Normele materiale, aplicându-se raporturilor interne, dar și raporturilor cu element de extraneitate, nu presupun o normă conflictuală².

du droit et lex mercatoria, în *Archives du philosophie du droit*, vol. IX, 1974, p. 177; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 44 și urm.; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 28 și urm.; M.V. Jakotă, *op. cit.*, vol. I, p. 57 și urm.

¹ A se vedea art. 2.582 și art. 2.583 C. civ. 2009; art. 1.083 și art. 1.084 C. pr. civ. 2010.

² Pentru detalii, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 29 și urm.; Y. Loussouarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 47 și urm.

3.3. Metoda normelor de aplicație imediată

Normele de aplicație imediată sau de aplicare necesară înlătură conflictul de legi. Prin excluderea normei conflictuale a forului nu mai este posibilă aplicarea legii străine.

Metoda normelor de aplicație imediată este prealabilă conflictului de legi. Autoritatea sesizată va aprecia dacă o anumită normă se impune cu necesitate raportului cu element de extraneitate¹.

Recurgerea la normele de aplicație imediată este determinată de importanța lor economică, socială sau politică. Conform art. 2.566 alin. (1) C. civ., dispozițiile imperative prevăzute de legea română pentru reglementarea unui raport cu element de extraneitate se aplică în mod prioritar. Conflictul de legi fiind înlăturat, regulile privind determinarea legii aplicabile nu sunt incidente în cauză.

Normele de aplicație imediată aparțin dreptului intern. Ele sunt norme de drept material, care pun problema domeniului de aplicare în spațiu a legii proprii – de exemplu, norma conflictuală prin care se prevede că un cetățean român aflat în străinătate poate încheia o căsătorie în fața agentului diplomatic sau a funcționarului consular [art. 2.587 alin. (2) C. civ.]. Prin această dispoziție se înlătură aplicarea normei conflictuale care prevede că forma încheierii căsătoriei este supusă legii locului unde se celebrează.

În anumite circumstanțe, art. 2.566 alin. (2) C. civ. permite și aplicarea în mod direct a dispozițiilor imperative prevăzute de legea altui stat pentru reglementarea unui raport cu element de extraneitate. Dispozițiile din dreptul străin se vor aplica dacă raportul juridic cu element de extraneitate prezintă strânse legături cu legea acelui stat, iar interesele legitime ale părților o impun. În mod necesar, vor fi avute în vedere obiectul și scopul acestor dispoziții, precum și consecințele care decurg din aplicarea sau neaplicarea lor.

Modalitatea utilizării normelor de aplicație imediată constituie o formă particulară a metodei conflictuale. Între situația juridică și țara forului trebuie să existe o anumită legătură, care permite acțiunea normelor de aplicație imediată. Punctul de legătură poate consta în reședința obișnuită a persoanei, situarea bunului, locul încheierii actului juridic sau alte indicii. Criteriile folosite au un caracter teritorial. Referindu-se, în principal, la noțiuni de fapt, și nu de drept, ele asigură o sferă largă de acțiune a normelor de aplicație imediată².

Având un punct de legătură cu țara forului, normele de aplicație imediată se aseamănă cu normele conflictuale. Dar normele conflictuale determină numai competența unui sistem de drept, pe când normele de aplicație imediată soluționează nemijlocit raportul cu element de extraneitate.

În raport cu normele conflictuale clasice, normele de aplicație imediată sunt unilaterale. Ele sunt considerate norme conflictuale speciale și excepționale³.

¹ A se vedea *infra*, cap. IV, pct. 1.

² A se vedea: P. Francescakis, *Quelques précisions sur les lois d'application immédiate et leurs rapports avec les règles de conflits de lois*, în *Revue critique du droit international privé*, 1966, p. 16; Y. Loussoarn, P. Bourel, *op. cit.*, p. 109 și urm.; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 30 și urm.

³ A se vedea F. Deby-Gerard, *Le rôle de la règle de conflit dans le règlement des rapports internationaux*, Paris, 1973, p. 53.

3.4. Metoda *proper law*

Metoda *proper law* presupune determinarea legii aplicabile pentru fiecare situație juridică. Împrejurările de fapt fiind diferite de la o cauză la alta, se poate ajunge, chiar în aceeași materie, la aplicarea unor legi distincte¹.

Această modalitate este o formă a metodei conflictuale, având ca fundament sistemul de determinare a legii contractului. Metoda *proper law* este folosită în materia raporturilor contractuale, a răspunderii civile delictuale și a regimului matrimonial. Legea cea mai indicată a se aplica va fi determinată de către judecător, în funcție de punctele de legătură ale cauzei.

Aplicarea metodei *proper law* prezintă și unele inconveniente². Astfel, soluția nu poate fi cunoscută înainte ca instanța de judecată să determine legea aplicabilă. Pentru determinarea legii aplicabile se va recurge la compararea conținutului legilor aflate în concurs, și nu la criteriile normei conflictuale.

O aplicație a metodei *proper law* consacră și dispozițiile Codului civil român din 2009. Prin textul alin. (1) al art. 2.565 se permite înlăturarea, în mod excepțional, a legii aplicabile. Existența unei situații excepționale este configurată de circumstanțele concrete. Astfel, aplicarea legii determinate potrivit normelor conflictuale române poate fi înlăturată dacă raportul juridic are o legătură foarte îndepărtată cu această lege. Independent de conținutul normei conflictuale, se va aplica legea cu care raportul juridic prezintă cele mai strânse legături.

De la regula stabilită, alin. (2) al art. 2.565 admite două derogări. Această metodă nu poate fi aplicată în materiile în care normele conflictuale au un caracter imperativ, cum sunt legile privind starea civilă sau capacitatea persoanei, precum și atunci când părțile convin asupra legii aplicabile în temeiul principiului autonomiei de voință.

¹ A se vedea: G.C. Cheshire, *op. cit.*, p. 185 și urm.; R.H. Graveson, *op. cit.*, p. 400 și urm.

² A se vedea I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 32.